

Arends & Tammes specialiseert zich in oude meesters

Nederlandse kunsthandelaar verkiest Antwerpen boven Amsterdam

(tijd) - Het aantal handelaars in oude schilderkunst in België kan op een enkele hand geteld worden. Nu is daar een zaak bijgekomen. Arends & Tammes Fine Arts is onlangs verhuisd van Amsterdam naar Antwerpen. Het is een heus bedrijf. Behalve in de galerie met oude en moderne schilderkunst kan men er ook terecht voor de taxatie van schilderijen, voor de bemiddeling bij een transactie van kunstwerken tussen particulieren, en voor de restauratie van schilderijen.

Arends & Tammes Fine Arts was jarenlang gevestigd in het Spiegelkwartier in Amsterdam. Omdat daar geen enkel pand te koop kwam, werd besloten naar Antwerpen uit te wijken. Arends & Tammes kon in Antwerpen een herenhuis aan de Mechelsesteenweg verwerven, met voldoende ruimte voor een galerie, een restauratieatelier en een woning. De Antwerpse zaak ging open eind november 2005.

Aan de oorsprong van de kunsthandel van het echtpaar Robert Arends en Henriette Tammes liggen de restauratieactiviteiten van Robert Arends (1954). Hij werd in een kunstzinnig milieu opgevoed, zijn vader was de beroemde dirigent Henri Arends. Robert Arends richtte in 1985 een eigen restauratieatelier op, maar zijn praktijkervaring gaat feitelijk terug tot 1975. Na een avondopleiding aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam, werkte Arends bij diverse gerenommeerde restauratieateliers in dezelfde stad, zoals bij Enneking, Henk Dik en Waterman.

Minimaal ingrijpen

In de afgelopen 25 jaar wist Robert Arends als restaurateur en expert een gedegen reputatie op te bouwen in oude Hollandse meesters. Particulieren, handelaren, veilinghuizen en musea in binnen- en buitenland werden zijn klanten. Hij kreeg belangrijke werken van Jan van Goyen, Hendrick Avercamp, Ferdinand Bol, Jan Lievens en Ambrosius Bosschaert te restaureren, maar ook van moderne schilders als Monet en Manet. Arends is bekwaam om schilderijen uit alle perioden van de Europese kunstgeschiedenis vakkundig te behandelen, maar zijn voorkeur gaat toch uit naar de oude schil-

derkunst. Zijn restauratieatelier, dat ook overgebacht is naar Antwerpen, beschikt over de meest geavanceerde technische middelen.

Arends: 'Bij het restaureren geldt het principe dat de ingreep reversibel moet zijn, later desgewenst weer weggenomen kan worden. Bij het retoucheren van een schilderij werk je de lacunes weg, maar wel zo dat de ingreep geïntegreerd wordt in het totale beeld. De voorstelling komt dan visueel gaaf over. Alleen kenners merken welke partijen gerestaureerd zijn. Niettemin moet je je als restaurateur zeer terughoudend opstellen. Het is zaak zo weinig mogelijk te retoucheren. Bij elke penseelstreep moet je weten wat je doet. Je werkt in de geest van de kunstenaar. Als je drie weken voor een schilderij uit de 17de eeuw zit, verdwijnt de notie van de tijd, of eerder, je waant je in de 17de eeuw. Je ontdekt gaandeweg hoe de kunstenaar zijn werk heeft bedacht en opgebouwd, je voelt hem schilderdend denken. In Italië wordt doorgaans minder gedetailleerd gerestaureerd dan in België en Nederland. Restaurateurs vullen er de lacunes vaak op met arceringen, wat 'tratteggio' genoemd wordt. Als je zo'n gerestaureerd doek vanop enige afstand bekijkt, vallen de arceringen niet eens op. In de lage landen storen veel verzamelaars zich aan de ontbrekende details. Daarom worden ze bijgeschilderd.'

Intact laten

In de ernstige kunsthandel geldt een zelfopgelegde deontologie over het maximaal toegelaten restauratiepercentage. Arends: 'Wanneer er te veel retouches aangebracht zijn, grote delen herschilderd, kan er niet meer van een authentiek kunst-

werk gesproken worden. Het percentage hangt echter af van wat ontbrak, wat bijgeschilderd werd. Wanneer bij een portret grote delen van het gezicht herschilderd zijn, kan het portret nog bezwaarlijk authentiek genoemd worden. Dat ligt anders als het om de achtergrond gaat.'

'Voordat ik aan de restauratie van een schilderij begin, nog voor de eerste fase van het schoonmaken, neem ik altijd eerst foto's van het werk. Bij het schoonmaken kunnen ook oude retouches of ingrepen meegenomen worden. Anderzijds kunnen er oorspronkelijke delen te voorschijnkomen. In de 19de eeuw werden partijen met veel bloed met vernis verdonkermaand. De wegname van de vernislaag maakt ze weer zichtbaar.'

Cultureel chauvinisme

Volgens Arends kan het gewenst zijn dat bepaalde, in het verleden geweggewerkte beschadigingen blootgelegd worden, en intact gelaten worden. 'Het Rijksmuseum in Amsterdam bezit een serie van zeven panelen uit 1504 van de zogenoemde Meester van Alkmaar, een reeks die de zeven werken van barmhartigheid voorstelt. Bij de restauratie van die panelen, voltooid in 1975, kwamen heel wat moedwillig aangebrachte krassen en gaten in de gezichten van de afgebeelde personages te voorschijn. Die beschadigingen waren in het verleden bijgeschilderd of geheel opnieuw opgevuld. Bij de restauratie van 1975 heeft men de zware schade niet geweggewerkt. Het bleek immers dat het om vernielingen ging aangericht tijdens de beeldenstorm, in 1566 wellicht. De panelen werden authentiek bevonden met hun zware beschadiging dan zonder. De kostprijs van een restauratie hangt af van het aantal werkuren, maar ook van de waarde van het kunstwerk. Als restaurateur ga je met een peperduur schilderij uiteraard extra voorzichtig om. Mijn motto is: niet sterven voor een ideaal, maar ervoor leven.'

Ook Henriette Tammes (1963) heeft een lange voorgeschiede-

nis in de kunsthandel. Zij deed na haar studie kunstgeschiedenis en klassieke archeologie praktijkervaring op in binnen- en buitenland. Zij werkte onder andere bij de algemene antiquair Kunstzalen A. Vecht in Amsterdam, en bij de afdeling 19de-eeuwse schilderkunst van het veilinghuis Fine Arte in Milaan. Ze begon als zelfstandige kunsthandelaar, zij het in moderne schilderkunst, in 1991. Twee jaar later startte ze, samen met haar man Robert Arends, in het Amsterdamse Spiegelkwartier de handel in oude en moderne meesters op. Nu Arends & Tammes Fine Arts naar Antwerpen verhuisd is, ligt het in de bedoeling niet alleen oude Hollandse en Vlaamse meesters te verhandelen, maar ook werken uit de Belgische groep 'Les Vingt' en van de Brabantse fauvisten. De zogenoemde Latemse School behoort nu al tot het aanbod van de galerie.

Tammes: 'Ons klantenbestand is internationaal, wij hebben contacten met verzamelaars uit Nederland, België, Engeland, Frankrijk, de Verenigde Staten en zelfs Japan. Dankzij de restauratieactiviteiten van mijn man werd een breed netwerk uitgebouwd. Verzamelaars kopen bij voorkeur kunst uit het eigen cultureel erfgoed. De Vlamingen zijn zeer geïnteresseerd in de oude Vlaamse cultuur. Ze kopen liever een Vlaams schilderij uit de 17de eeuw dan een Hollands werk uit dezelfde periode. Die houding is niet uitzonderlijk. Wereldwijd bestaat in de kunsthandel een zeker cultureel chauvinisme. Dat is ongetwijfeld het geval voor oude kunst, veel minder voor moderne kunst. Maar ook in die algemene regel komt een kentering. De groep mensen die kunst kopen als investering wordt groter. Het maakt niet meer uit wat ze kopen, als het maar kwaliteit heeft. Helaas komen de meeste van zo aangekochte werken in kluisen terecht. Er wordt niet mee geleefd.'

Geduld

'Investeren in kunst is een kwestie van geduld hebben. Je

moet iets langer wachten als het niet om een topnaam gaat. Als op de kunstmarkt de grote namen afgeroomd zijn, wordt er overgegaan naar minder bekende meesters van hetzelfde tijdperk, dezelfde stroming, of uit een ander land. Het rendement van moderne kunst, zeker bij internationaal bekende namen, gaat met sprongen omhoog, maar soms ook plots omlaag. Oude kunst is veel stabiel, de prijzen stijgen jaarlijks gestadig, althans als het over degelijk werk gaat.'

Arends & Tammes Fine Arts heeft een 50-tal werken van Vlaamse en Hollandse meesters uit de 17de eeuw in huis. Daartoe behoren een klein olieverfschilderij op koper van de Antwerpse kunstenaar Abraham Govaerts (1589-1626), met de voorstelling van een 'Landschap met Latona' (65.000 euro), een paneelschilderij van de hand van de Amsterdammer Pieter Codde (1599-1678), met de voorstelling van een 'Elegant gezelschap in een interieur' (68.000 euro), en van de Antwerpse Brusselaar David Teniers II (1610-1690) een paneel met een 'Paar koeien en schapen' (75.000 euro). Er is ook moderne kunst, onder meer de bronzen sculptuur 'Nel' van Rik Wouters (16.500 euro), het doek 'Stilleven met koffiekkan' van Gustave de Smet (95.000 euro) en een ets die koppen en maskers voorstelt van James Ensor (3.500 euro).

Henriette Tammes geeft ook advies bij de aan- en verkoop van schilderijen tussen particulieren. Voor die bemiddeling wordt een commissie van 5 tot 20 procent van de waarde van het werk gevraagd. Tenslotte kan elke particulier bij Robert Arends en Henriette Tammes terecht voor een expertise, inclusief de taxatie van kunstwerken.

Bert POPELIER

Arends & Tammes Fine Arts,
Mechelsesteenweg 214, 2018
Antwerpen. Tel: 03/24.82.123
arendstammes.finearts@skynet.be

Robert Arends en Henriette Tammes: 'Verzamelaars kopen bij voorkeur kunst uit het eigen cultureel erfgoed. Vlamingen kopen liever een Vlaams schilderij uit de 17de eeuw dan een Hollands werk uit dezelfde periode.'

(Foto: Saskia Vanderstichele)